

KM 73/14

Minister Sprawiedliwości

Warszawa, dnia 5 lutego 2014 r.

DPrC-I-453-1/14 /2
dot. BPS/KU-034/534/3/104
140205-00142

Pan
Piotr Zientarski
Przewodniczący
Komisji Ustawodawczej
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Przewodniczący!

W związku z pismem z dnia 9 stycznia 2014 r., znak BPS/KU-034/534/3/104, zawierającym prośbę o sporządzenie opinii w przedmiocie rozwiązań zaproponowanych w projekcie ustawy o zmianie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (druk senacki nr 534), uprzejmie przedstawiam następującą odpowiedź.

Rozwiązania zaproponowane w projekcie zmierzają m.in. do: modyfikacji przepisów dotyczących umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków, zawieranych między przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym a odbiorcą usług (art. 1 pkt 2 i 3 projektu); wprowadzenia regulacji, zgodnie z którą przyłącze wodociągowe lub kanalizacyjne nie może być przedmiotem roszczenia określonego w odrębnych przepisach przysługującego osobie, która wybudowała urządzenia z własnych środków i jest ich właścicielem, kierowanego przeciwko przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu (art. 1 pkt 5 projektu); uchylecia art. 31 obowiązującej ustawy, który stanowi, że osoby, które wybudowały z własnych środków urządzenia wodociągowe i urządzenia kanalizacyjne, mogą je przekazywać odpłatnie gminie lub przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu, na warunkach uzgodnionych w umowie.

Odnosząc się do propozycji polegającej na modyfikacji przepisów dotyczących umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków, zawieranych między przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym a odbiorcą usług (art. 1 pkt 2 i 3 projektu), uprzejmie wskazuję, że zastrzeżenia budzi redakcja projektowanego art. 5 ust. 2. Wydaje się, że dla lepszej czytelności tej regulacji należałoby wskazać, o jaką umowę chodzi, a ponadto przed wyrazami „przyłącza wodociągowego” zamiast przecinka należałoby umieścić spójnik „i”.

Nie zasługuje na aprobatę rozwiązanie zawarte w projektowanym art. 15 ust. 2a (art. 1 pkt 5 projektu). Abstrahując od tego, iż odesłanie do „przepisów odrębnych” nie spełnia wymogów prawidłowej legislacji, podobnie jak posłużenie się określeniem „roszczenie” bez bliższego sprecyzowania jego przedmiotu i treści, należy zauważyć, że w uzasadnieniu projektu nie zawarto argumentów przemawiających za potrzebą wprowadzenia omawianego rozwiązania. W kontekście tej propozycji można jedynie domniemywać, że „przepisem odrębnym” może być np. art. 49 § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.), zwanej dalej „k.c.”.

Zgodnie z art. 49 k.c. urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzą w skład przedsiębiorstwa (§ 1). Osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń, o których mowa w § 1, i jest ich właścicielem, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem, chyba że w umowie strony postanowiły inaczej. Z żądaniem przeniesienia własności tych urządzeń może wystąpić także przedsiębiorca (§ 2).

W kontekście tej regulacji istotne jest to, że urządzenie, o którym mowa w art. 49 § 1 k.c., przed posadowieniem na gruncie ma status rzeczy ruchomej i niewątpliwie jest własnością osoby, która poniosła koszty jego budowy (zakupu). Z chwilą trwałego połączenia z gruntem urządzenie to uzyskuje status części składowej nieruchomości i z mocy art. 191 k.c. staje się własnością właściciela nieruchomości. Status części składowej nieruchomości urządzenie traci – na podstawie art. 49 § 1 k.c. – z chwilą, gdy wchodzi w skład przedsiębiorstwa. Pojęcie „wejście w skład przedsiębiorstwa” oznacza – zgodnie z wykładnią zawartą w uchwale Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 grudnia 1991 r. W 4/91 (OTK nr 1 z

1991, poz. 22) i uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2006 r. III CZP 105/05 (OSNC 2006, nr 10, poz. 159) – faktyczne (fizyczne) przyłączenie urządzenia do sieci. Stanowisko to nie jest obecnie kwestionowane, jak również panuje zgoda co do tego, że sformułowanie „wchodzą w skład przedsiębiorstwa” nie oznacza, iż przedsiębiorcy przysługuje względem urządzeń prawo własności. Przeciwnie, urządzenie, które wchodzi w skład przedsiębiorstwa, uzyskuje ponownie status rzeczy ruchomej.

Art. 49 § 2 k.c. nie wskazuje podstawy prawnej, która uzasadnia „odzyskanie” własności urządzenia, które ponownie staje się rzeczą ruchomą, przez podmiot, który poniósł koszty jego budowy (zakupu). W przepisie tym przyjęto, iż podstawowym instrumentem, który pozwala określić tytuł prawny do korzystania przez przedsiębiorcę z urządzeń sfinansowanych przez inną osobę jest umowa zawarta między przedsiębiorcą a podmiotem, który poniósł koszty budowy urządzeń i ubiega się o przyłączenie do sieci. Strony umowy decydują zatem o tytule prawnym, na podstawie którego przedsiębiorca będzie korzystał z takich urządzeń. Chodzi tu o przeniesienie własności na warunkach uzgodnionych w umowie (odpłatnie albo nieodpłatnie), a także możliwość ustanowienia innego tytułu prawnorzeczowego (użytkowanie) bądź obligacyjnego (najem, leasing). Przeniesienie własności urządzeń, które w świetle art. 49 § 1 k.c. należy uznać za rzeczy ruchome, lub określenie innego tytułu prawnego do korzystania z nich następuje na rzecz przedsiębiorcy zdefiniowanego w art. 43¹ k.c., z tym że z chwilą zawarcia umowy prawa do tych urządzeń stają się składnikiem przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ k.c. W razie odmowy zawarcia takiej umowy przez przedsiębiorcę, osobie, która poniosła koszty budowy urządzeń i jest ich właścicielem, przysługuje roszczenie o nabycie własności tych urządzeń przez przedsiębiorcę za odpowiednim wynagrodzeniem. Odpowiednio takie roszczenie przysługuje przedsiębiorcy, jeżeli zawarcia umowy odmawia osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń (art. 49 § 2 k.c.).

Przedstawione powyżej unormowania umożliwiają regulowanie stanu prawnego także urządzeń wchodzących w skład przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego, a wybudowanych przez odbiorcę usług.

W związku z tym w projekcie należałoby w pierwszej kolejności przesądzić status prawny przyłączy kanalizacyjnych i wodociągowych, a co za tym idzie

okoliczność, czy art. 49 k.c. znajduje w ich przypadku zastosowanie. Obecnie status ten nie jest bowiem w pełni jasny, do czego przyczyniają się m.in. problemy na poziomie definicji tych przyłączy. W ocenie Sądu Najwyższego (zob. wyrok z dnia 13 maja 2004 r., III SK 39/04, OSNP 2005, nr 6, poz. 89) przyłącza kanalizacyjne nie są uważane za część składową przedsiębiorstwa kanalizacyjnego, gdyż ustawodawca nie zalicza ich do urządzeń kanalizacyjnych, ale też nie traktuje ich jako elementu instalacji wewnętrznej. Są one w efekcie kategorią specyficzną, czymś pośrednim pomiędzy urządzeniami wodociągowo-kanalizacyjnymi (siecią) oraz wewnętrznymi instalacjami w nieruchomościach odbiorców. Problemy ze sposobem rozumienia pojęcia „przyłącze kanalizacyjne” potwierdza też orzecznictwo sądowoadministracyjne (zob. np. wyrok WSA w Gliwicach z dnia 10 sierpnia 2006 r., II SA/GI 887/05).

Zaproponowana w art. 2 pkt 5 (art. 1 pkt. 1 lit. a projektu) definicja przyłącza kanalizacyjnego nie zmierza do usunięcia wskazywanych wyżej wątpliwości. Celu tego nie realizuje także projektowany art. 15 ust. 2a, zgodnie z którym przyłącze wodociągowe lub kanalizacyjne nie może być przedmiotem roszczenia określonego w odrębnych przepisach, przysługującego osobie, która wybudowała urządzenia z własnych środków i jest ich właścicielem, kierowanego przeciwko przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu. Proponowane brzmienie tego przepisu może sugerować, że przyłącze kanalizacyjne, po faktycznym i trwałym włączeniu do sieci przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego, stanowi rzecz ruchomą (rzeczy ruchome), co do której odbiorcy usług nie będzie przysługiwać roszczenie o nabycie własności przez przedsiębiorcę za odpowiednim wynagrodzeniem (na podstawie art. 49 § 2 k.c.), względnie, że przyłącze kanalizacyjne nie może stanowić składnika przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego, o czym ma świadczyć wyłączenie omawianego roszczenia. W każdym razie nieprecyzyjne brzmienie proponowanego art. 15 ust. 2a, jak również brak uzasadnienia projektowanej regulacji, uniemożliwia bardziej szczegółowe odniesienie się do tej kwestii.

Wobec braku uzasadnienia, nie sposób także odnieść się do propozycji uchylenia art. 31 obowiązującej ustawy i ewentualnego *ratio* wprowadzenia tego rozwiązania.

Przedstawiając powyższe, pragnę jednocześnie wskazać, że na etapie prac sejmowych znajduje się *rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (druk sejmowy nr 74)*, w którym proponuje się nowelizację art. 49 k.c. m.in. w kierunku szczegółowego uregulowania statusu prawnego urzędzeń, o których stanowi art. 49 § 1 k.c., w szczególności w aspekcie ich własności.

Pierwsze czytanie rządowego projektu odbyło się podczas 5. posiedzenia Sejmu w dniu 11 stycznia 2012 r. Projekt skierowano do Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach, która na posiedzeniu w dniu 26 stycznia 2012 r. powołała Podkomisję nadzwyczajną do rozpatrzenia rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (druk nr 74). Prace Podkomisji zawieszono na posiedzeniu w dniu 26 czerwca 2012 r.

W Sejmie trwają również prace nad *projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny i ustawy o gospodarce nieruchomościami (druk sejmowy nr 760)* stanowiącym inicjatywę poselską, który został wniesiony do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 25 lipca 2012 r. Poselski projekt także przewiduje nowelizację art. 49 k.c., która ma na celu m.in. szczegółowe uregulowanie statusu prawnego tzw. urzędzeń przesyłowych.

Stanowisko Rządu wobec poselskiego *projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny i ustawy o gospodarce nieruchomościami (druk nr 760)* zostało przygotowane przez Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej.

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Jerzy Kozdroń
SEKRETARZ STANU